

Під час проходження інтегративного практикуму з психології студенти засвоюють предметний зміст навчання (знання, уміння, навички, досвід професійної діяльності) а також, займаючи певну позицію в системі взаємодії учасників освітнього процесу, додержуються прийнятих норм соціальних відносин і дій в тій мірі, в якій вони активні. При цьому чим більша кількість сторін і аспектів майбутньої професії усвідомлюється і осмислюється у такій якості студентами-психологами, під час проведення інтегративного практикуму, тим значніше це сприятиме розвитку їхньої професійної

Література:

1. Шевченко Н.Ф. Становлення професійної свідомості психолога у процесі фахової підготовки / Н.Ф. Шевченко / Проблеми сучасної психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України та Державного вищого навчального закладу “Запорізький національний університет” / За ред. С.Д. Максименка, Н.Ф. Шевченко, М.Г. Ткалич. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. – С.46 – 52.

*Шевченко С.В.,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології
Мелітопольського державного педагогічного університету
імені Богдана Хмельницького
М. Мелітополь, Україна
Svetlanashev1986@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОЛОГІЧНОМУ ВИМІРІ

В останні десятиріччя у вітчизняній психології виділилися в окремий напрям дослідження, спрямовані на виявлення суб'єктності особистості. Проблему активізації пізнавальної діяльності особистості як основного прояву його суб'єктності досліджували Л. Арістова, А.

Вербицький, І. Зязюн, О. Киричук, Г. Костюк, О. Матюшкін, І. Харламов, Т. Шамова, Г. Щукіна та ін., а психологічні аспекти формування особистості як суб'єкта діяльності – К. Абульханова-Славська, В. Асеев, І. Бех, Н. Богданович, О. Бодальов, А. Брушлинський, А. Журавльов, В. Знаков, В. Рибалка, Є. Рогов, В. Селіванов, В. Татенко, Д. Фельдштейн та інші. Під впливом цих тенденцій у психологічній і педагогічній науках домінує думка, яка визначає найбільш цінне для особистості їх психічне, внутрішнє, суб'єктивне. Тому спрямованість особистості як суб'єкта на пізнання власного психічного життя становить гносеологічний аспект предмета психології [1].

Сучасний класик проблеми суб'єктності в психології, А. Брушлинський, наголошував на тому, що «всупереч поширеним думкам, суб'єкт – це не психіка людини, а людина, що володіє психікою, не ті чи інші психічні властивості, види активності та інше, а самі люди – ті, що діють, спілкуються. Суб'єкт – якісно визначений спосіб самоорганізації...» [6, с. 43], який насамперед формується, власне, у процесі оволодіння професійною освітою [1]. Визначаючи суб'єктність людини як її онтологічну якість, А. Брушлинський розглядає суб'єкта як досить широку за обсягом цілісну систему, яка містить в собі всі – індивідні. Особистісні й індивідуальні – якості людини, і є їх інтегратором [3, с.45], [9, с.157].

В роботі В.А. Роменця виокремлена позиція К. Абульханової-Славської, яка слушно зауважила, що саме суб'єкт має потенційні можливості змінювати самого себе: «У психології суб'єкт не просто суб'єкт активності, розвитку, самодіяльності, але такої міри активності, яка забезпечує його розвиток і самодіяльність, такої міри інтегрованості, яка забезпечує його розвиток і активність...суб'єкт виступає як інстанція, визначаючи це співставлення таким чином, який забезпечує його активність, розвиток, самодіяльність, і в цьому полягає його самодетермінація, яка здійснюється через розв'язання суперечностей зовнішнього та внутрішнього, залежного та незалежного від нього» [7, с. 9].

До точки зору, за якою поняття «суб'єкт» відображає радше функціональну ознаку психічної активності, ніж її зміст схиляється

В. Чернобровкін, наголошуючи, що актуалізація суб'єктних функцій може відбуватися в активності різного напрямку й змісту [9, с.160].

У психологічній науці проблему суб'єктності людини також досліджував В. Петровський, який, констатував, що переходи особистості на нові етапи розвитку «... детерміновані ззовні включенням індивіда в той чи інший інститут соціалізації чи ж зумовлені об'єктивними змінами всередині цього інституту, від яких залежить особистість у своєму формуванні» [5, с. 21].

Відповідно, тільки тому Г. Балл, І. Бех, А. Бойко, І. Зязюн, В. Кремень, С. Максименко, В. Рибалка, В. Ягупов та інші науковці особливий акцент у навчально-виховному процесі ВНЗ роблять на гуманістичну парадигму освіти і виховання, на необхідність забезпечення суб'єктності учня (студента, слухача) у навчально-виховному процесі навчального закладу «... на перший план виступає принцип дитиноцентризму, але не в значенні уваги до дитини як абстрактної, узагальненої, – а до конкретної дитини з її сутнісними характеристиками. Це важливо на всіх етапах освітньої діяльності – починаючи від дошкільця і закінчуючи університетом» [4, с. 14], – наголошував В. Кремень.

У роботі В. Татенка зазначено, що обґрунтовану характеристику понять «суб'єкт» і «суб'єктність» запропонували В. Слободчиков та Г. Ісаєв: «Суб'єкт – людина як носій (ініціатор, творець, розпорядник) предметно-практичної діяльності і пізнання; становлення суб'єкта є процес оволодіння індивідом власного духовного життя»; «Суб'єктність – соціальний, діяльнісно-перетворюючий спосіб буття людини, як самість – суб'єктність є очевидна і безпосередньо дана форма самобуття людини» [8, с. 372].

Моносуб'єктний підхід орієнтує, на думку В. Татенка [8], сприймати психіку особи на зразок суб'єктно-центрованого цілого та відповідно передбачає виокремлення відповідної інстанції, яка забезпечує якісну цілісність психіки у процесі функціонування і розвитку людської істоти як суб'єкта пізнання, поведінки та діяльності.

Цікавим є аналіз проблеми суб'єктності О. Ф. Бондаренком, який розглядав її з таких позицій: «А – суб'єктність як інтегральність; Б –

суб'єктність як продуктивність щодо своїх власних переживань; В – суб'єктність як незалежність (некомфорність) у соціальних і міжособистісних стосунках; Г – суб'єктність як здатність самовизначення» [2, с. 60–61].

Отже, аналіз наукової літератури з проблеми суб'єктності особистості визначив різноманітність поглядів вчених на вивчення цього питання. Вбачаємо за потрібне сформулювати своє бачення дефініції поняття. Суб'єктність розглядається нами здатність особистості ініціювати, самостійно та наполегливо здійснювати дії та брати відповідальність за них. Перспективи досліджень розглядаємо в експериментальному вивченні проявів суб'єктності особистості.

Література:

1. Бобко Н. А. Структура веріабельності психофізіологічних показників оператора при різних рівнях робочого напруження організму за умов тривалої діяльності / Н. А. Бобко, О. В. Карпенко // Фізіологічний журнал. – 1995. – Т. 41, № 3/4. – С. 34–40.
2. Бондаренко О. Ф. Суб'єктність як етичний вимір: у пошуках вітчизняної традиції в психотерапії / Олександр Федорович Бондаренко // Людина. Суб'єкт. Вчинок: філософсько-психологічні студії : зб. ст. / [заг. ред. В. О. Татенка]. – К., 2006. – С. 52–59.
3. Брушлинский А.В. Интеллектуальный потенциал личности и решение нравственных задач / А.В. Брушлинский, Л.В. Темнова // Психология личности в условиях социальных изменений. – М.: Издательство Института психологии РАН, 1993. – С. 45–56.
4. Кремень В. Г. Якісна освіта: вимоги ХХІ століття / Василь Григорович Кремень // Дзеркало тижня. – 2006. – № 24 (24 черв.). – С. 14.
5. Петровский В. А. Личность в психологии: парадигма субъектности: [монография] / Вадим Артурович Петровский. – Ростов-н/Д.: Феникс, 1996. – 512 с.
6. Психологія суб'єктної активності особистості : матеріали міжнар. наук. конф. «Підростаюча особистість як суб'єкт психічної активності, саморозвитку і творчості» (12–14 жовт. 1992 р., м. Київ). – К., 1993. – 227 с.

7. Роменець В. А. Вчинок і повстання канонічної психології / Володимир Андрійович Роменець // Людина. Суб'єкт. Вчинок: філософсько-психологічні студії / О. А. Донченко [та ін.] ; заг.ред. В. О. Татенко. – К., 2006. – С. 11–36.

8. Татенко В. О. Психология в субъектном измерении: [монография] / Виталий Александрович Татенко. – К. : Просвіта, 1996. – 404 с.

9. Чернобровкін В.М. Психология прийняття педагогічних рішень: монографія / Володимир Миколайович Чернобровкін: Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – вид. друге, перероб. і доповн. – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2010. – 448 с.

Шинкарьова Л.В.

студентка 4 курсу

lshynkarova.il15@kubg.edu.ua

Литвиненко О.О.

кандидат психологічних наук, старший викладач

кафедри практичної психології

Київського університету

імені Бориса Грінченка

м. Київ, Україна

o.lytoyupenko@kubg.edu.ua

ЕТНОПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ КАЗКОВИХ ІСТОРІЙ ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Молодший шкільний вік є сензитивним періодом для морального розвитку, становлення Я-концепції особистості, формування психічних пізнавальних процесів та емоційно-почуттєвої, мотиваційно-ціннісної сфер. Даний віковий період характеризується розвитком таких психічних процесів як: сприймання, мислення, мовлення, уваги, пам'яті, які починають набувати опосередкований характер, стають усвідомленими та вільними [4]. Таким чином, відбувається активний